

(תהלים קכז א) אָם ה' לֹא יִשְׁמֵר עִיר שְׂוֹא שְׂקֵד שׁוֹמֵר. וְהֵינּוּ דְכָתִיב, וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו, לְהִיּוֹת שׁוֹמֵר עַל אוֹתָן הַשׁוֹמְרִים.

מֵהוּ עָלָיו. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לְשִׁמְרָהּ. כִּמְה דְאֵתָּ אָמַר, (ירמיה לט יב) וְעֵינֶיךָ שִׁים עָלָיו.

כָּף (מ"א ט ג) וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים. וְלַעֲתִיד לְבֹא, עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְחַזֵּר לִירוּשָׁלַיִם, וְלְהִיּוֹת חוֹמָה לְשִׁמְרָהּ. כִּמְה דְאֵתָּ אָמַר, (זכריה ב ט) וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמָר ה' חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וְלִכְבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ.

הָאֲרִיז אֲשֶׁר אֶתָּה שְׂכֵב עָלֶיהָ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִלְּמַד שְׂקַפֵּל לוֹ אֲרִיז יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִמֶּשׁ הָיָה, וְעָלָיו נִתְבַּשֵּׁר, וְעָלָיו הָיָה שׁוֹכֵב. מִשְׁמַע וְיִשְׁכַּב בְּמַקּוֹם הַהוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִן הַשְּׁלֵשָׁה אֲבוֹת לֹא נִתְבַּשֵּׁר אֶחָד מֵהֶם עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֶלֶּא יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שְׁלִישֵׁי מִן הָאֲבוֹת. וְכַנְגֵּד אֵלּוּ הַשְּׁלֵשָׁה: יִשִּׁי, דָּוִד, שְׁלֹמֹה. שְׁלֹמֹה שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי בְּנָאוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי נִתְבַּשֵּׁר עַל שְׁלֹמֹה, שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁיִּבְנֶהוּ. זֶה אוֹהֵב נְשִׁים, וְזֶה אוֹהֵב נְשִׁים. זֶה עוֹמֵד בְּתַמּוֹ, וְזֶה לֹא עוֹמֵד בְּתַמּוֹ, דְּכָתִיב (מ"א יא ד) וַיְהִי לְעֵת זְקִנַת שְׁלֹמֹה נָשָׂיו הָטוּ אֶת לִבָּבוּ.

ר' יוסי פתח, (תהלים מח ג) יִפֶּה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאֲרִיז הַר צִיּוֹן יִרְפְּתִי צְפוֹן קְרִיַת מְלֶךְ רַב. יִפֶּה נוֹף, זֶהוּ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהוּא (נ"א שהיה) (משלי טז כד) מְתוֹק לְנֶפֶשׁ וּמְרַפָּא לְעַצְמוֹ. כִּמְה דְאֵתָּ אָמַר (שה"ש ד יא) נִפְתַּת תַּטְּפְנָה שְׁפִתוֹתֶיהָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲרִיז מְצָרִים כָּל יְפֵי שְׂבֵה, נוֹף וְתַחֲפִנְחָס הָיוּ. נוֹף הָיָה הַמְּשַׁבֵּחַ מִכָּלֶם, שֶׁהִיָּתָה בְּשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת וְתַשְׁעִים וְחָמֵשׁ תַּכְשִׁיטִין שֶׁל יְפֵי. וְצִיּוֹן גְּדֻלָּה

קכז) אָם ה' לֹא יִשְׁמֵר עִיר שְׂוֹא שְׂקֵד שׁוֹמֵר. וְהֵינּוּ שְׂכַתוֹב וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו, לְהִיּוֹת שׁוֹמֵר עַל אוֹתָם הַשׁוֹמְרִים.

מֵהוּ עָלָיו? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לְשִׁמְרָהּ. כִּמְו שְׁנֵאמַר (ירמיה לט) וְעֵינֶיךָ שִׁים עָלָיו. כָּף (מלכים-א ט) וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים.

וְלַעֲתִיד לְבֹא עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְחַזֵּר לִירוּשָׁלַיִם, וְלְהִיּוֹת חוֹמָה לְשִׁמְרָהּ, כִּמְו שְׁנֵאמַר (זכריה ב ט) וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמָר ה' חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וְלִכְבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ. הָאֲרִיז אֲשֶׁר אֶתָּה שְׂכֵב עָלֶיהָ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִלְּמַד שְׂקַפֵּל לוֹ אֲרִיז יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִמֶּשׁ הָיָה, וְעָלָיו נִתְבַּשֵּׁר, וְעָלָיו הָיָה שׁוֹכֵב. מִשְׁמַע שְׂכַתוֹב וְיִשְׁכַּב בְּמַקּוֹם הַהוּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִן הַשְּׁלֵשָׁה אֲבוֹת לֹא נִתְבַּשֵּׁר אֶחָד מֵהֶם עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֶלֶּא יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שְׁלִישֵׁי מִן הָאֲבוֹת. וְכַנְגֵּד אֵלּוּ הַשְּׁלֵשָׁה: יִשִּׁי, דָּוִד, שְׁלֹמֹה. שְׁלֹמֹה שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי בְּנָאוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי נִתְבַּשֵּׁר עַל שְׁלֹמֹה, שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁיִּבְנֶהוּ. זֶה אוֹהֵב נְשִׁים, וְזֶה אוֹהֵב נְשִׁים. זֶה עוֹמֵד בְּתַמּוֹ, וְזֶה לֹא עוֹמֵד בְּתַמּוֹ, דְּכָתִיב (מלכים-א יא ד) וַיְהִי לְעֵת זְקִנַת שְׁלֹמֹה נָשָׂיו הָטוּ אֶת לִבָּבוּ.

רַבִּי יוֹסֵי פִתַּח, (תהלים מח ג) יִפֶּה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאֲרִיז הַר צִיּוֹן יִרְפְּתִי צְפוֹן קְרִיַת מְלֶךְ רַב. יִפֶּה נוֹף, זֶהוּ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהוּא (שהיה) (משלי טז כד) מְתוֹק לְנֶפֶשׁ וּמְרַפָּא לְעַצְמוֹ, כִּמְו שְׁנֵאמַר (שיר השירים ד) נִפְתַּת תַּטְּפְנָה שְׁפִתוֹתֶיהָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲרִיז מְצָרִים, כָּל יְפֵי שְׂבֵה, נוֹף וְתַחֲפִנְחָס הָיוּ. נוֹף הָיָה הַמְּשַׁבֵּחַ מִכָּלֶם, שֶׁהִיָּתָה בְּשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת וְתַשְׁעִים וְחָמֵשׁ תַּכְשִׁיטִין שֶׁל יְפֵי. וְצִיּוֹן גְּדֻלָּה

תַּכְשִׁיטִין שֶׁל יְפֵי. וְצִיּוֹן גְּדֻלָּה

תכשיטין של יפי. וציון גדלה ביפי והדר על נוף. דאמר רבי יהודה למה נקרא שמה ציון, מה הציון עומד לגס להסתכל בו וכו'.

והיתה גדולה ביפי מנוף, הדא הוא דכתיב, יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירפתי צפון, שכל מי שהיה רואה אותה, היה שמח. דתנא, אמר רבי יוסי אמר רבי חייא, מעולם לא נכנס אדם בירושלים והיה עצב, לקיים מה שנאמר משוש כל הארץ.

אמר רבי יצחק, פיון ששכב עליה, נתישב דעתו, ונגלתה עליו השכינה ודברה עמו, מה שלא היה קדם לכן. דאמר רבי יצחק, עד שעמד יעקב באותו מקום, לא נגלתה עליו השכינה.

ביון שראה יעקב כף, ידע שהמקום גרם לו, והקיץ משנתו, ונתירא שמא דבר אחר היה, וישכב כבתחלה. אמר ליה קודשא בריך הוא, יעקב, לא כף הוא, אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק. ועוד, הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך. ולא אתגלה לאמה אחרת, בגלוי השכינה על הארץ.

אמר רבי יוסי, מהו אשר אתה שכב עליה. אלא פשם שאתה שוכב עליה ונבואה עמך, כף זרעך הנבואה תהיה מצויה עמכם, ולא עם אמה אחרת.

ר' יעקב פתח, (ישעיה כו') יחן רשע בל למד צדק. תנא, אמר רבי יעקב, ווי שהרשע יחן בעולם הזה, זה זרעו של עשו הרשע. ומפני מה יש להם חן ורחמים. מפני שזרעו של יעקב לא למד צדק. בארץ נכחות יעול, זו ירושלים, שהיא ארץ נכחות.

מהו יעול, אמר רבי יעקב, אוירא דארעא ישראל מחפים. ומרמז נבואה. וזרעו

ביפי והדר על נוף. שאמר רבי יהודה, למה נקרא שמה ציון? מה הציון עומד לגס להסתכל בו וכו'.

והיתה גדולה ביפי מנוף, זהו שכתוב יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירפתי צפון. שכל מי שהיה רואה אותה, היה שמח. ששנינו, אמר רבי יוסי אמר רבי חייא, מעולם לא נכנס אדם בירושלים והיה עצב, לקיים מה שנאמר משוש כל הארץ.

אמר רבי יצחק, פיון ששכב עליה, נתישב דעתו, ונגלתה עליו השכינה ודברה עמו, מה שלא היה קדם לכן. שאמר רבי יצחק, עד שעמד יעקב באותו מקום, לא נגלתה עליו השכינה.

ביון שראה יעקב כף, ידע שהמקום גרם לו, והקיץ משנתו, ונתירא שמא דבר אחר היה, וישכב כבתחלה. אמר לו הקדוש ברוך הוא: יעקב, לא כף הוא, אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק. ועוד, הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך. ולא אתגלה לאמה אחרת בגלוי השכינה על הארץ.

אמר רבי יוסי, מהו אשר אתה שכב עליה? אלא פשם שאתה שוכב עליה ונבואה עמך, כף זרעך הנבואה תהיה מצויה עמכם, ולא עם אמה אחרת.

רבי יעקב פתח, (ישעיה כו') יחן רשע בל למד צדק. שנינו, אמר רבי יעקב, ווי שהרשע יחן בעולם הזה, זה זרעו של עשו הרשע. ומפני מה יש להם חן ורחמים? מפני שזרעו של יעקב לא למד צדק. בארץ נכחות יעול - זו ירושלים, שהיא ארץ נכחות.

מהו יעול? אמר רבי יעקב, האויר של ארץ ישראל מחפים. ומרמז

שֶׁל עָשׂוּ יַעֲוֹל הָאוֹיֵר וְהַנְּבוֹאָה. מִפְּנֵי מָה, מִפְּנֵי שֶׁזָּרְעוּ שֶׁל יַעֲקֹב לֹא רָאָה גְאוֹת ה', וְאֵינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְעַל כֵּן יַחַן רָשָׁע וַיַּעֲוֹל טוֹב הָאָרֶץ וְהַנְּבוֹאָה. רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, יַחַן רָשָׁע, אֱלוֹ אַמּוֹת הָעוֹלָם שֵׁישׁ לָהֶם מִמְּשָׁלָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא לָמַד יִשְׂרָאֵל צְדָקָה.

נְבוֹאָה. וְזָרְעוּ שֶׁל עָשׂוּ יַעֲוֹל הָאוֹיֵר וְהַנְּבוֹאָה. מִפְּנֵי מָה? מִפְּנֵי שֶׁזָּרְעוּ שֶׁל יַעֲקֹב לֹא רָאָה גְאוֹת ה', וְאֵינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְעַל כֵּן יַחַן רָשָׁע וַיַּעֲוֹל טוֹב הָאָרֶץ וְהַנְּבוֹאָה. רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, יַחַן רָשָׁע - אֱלוֹ אַמּוֹת הָעוֹלָם שֵׁישׁ לָהֶם מִמְּשָׁלָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא לָמַד יִשְׂרָאֵל צְדָקָה.

פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב

הָאֵל חֲזִי, כְּמָה שֶׁנִּין יְתִיב הֵהוּא צְדִיק, דְּלֹא חֲזָא לְאַבוּהָ עֶשְׂרִין וּתְרִין שָׁנִין. הָאֵל אֵינּוֹן יְתִיבוּ בְּמַצְרַיִם, עֶשְׂרִים וּתְרִין שָׁנִין, לְכָל שְׁבֻט וְשְׁבֻט מֵאֵינּוֹן עֶשְׂרִי שְׁבֻטִין דְּזַבִּינוּ לֵיהּ, לְפּוּם חוֹשְׁבְּנָא הוּוּ מֵאֲתָן וְעֶשְׂרִין שָׁנִין לְכֻלְהוּ, דִּל מִינֵיהּ עֶשְׂרִי שָׁנִין, דְּנִכְתּוּ לֹוֹן בְּדִינָא דְלַעֲיָלָא, בְּגִין עֶשְׂרִי שְׁבֻטִין קְדִישִׁין דְּמִיתוּ תַּמָּן בְּמַצְרַיִם, אֲשֶׁתְּאָרוּ מֵאֲתָן וְעֶשְׂרִי, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית מב ב) רְדוּ שָׁמָּה.

פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב

בֵּא וּרְאָה כְּמָה שְׁנַיִם יֵשֵׁב אוֹתוֹ צְדִיק, שֶׁלֹּא רָאָה אֶת אָבִיו עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה. הֲרִי הֵם יֵשֵׁבוּ בְּמַצְרַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, לְכָל שְׁבֻט וְשְׁבֻט מֵאוֹתָם עֶשְׂרִי הַשְּׁבֻטִים שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ. לְפִי הַחֲשָׁבוֹן הָיוּ מֵאֲתָם וְעֶשְׂרִים שָׁנָה לְכֻלָּם. תּוֹרִיד מֵהֶם עֶשְׂרִי שָׁנִים שֶׁנִּפְּוּ לָהֶם בְּדִין שֶׁל מַעֲלָה בְּשִׁבִיל עֲשָׂרָה שְׁבֻטִים קְדוּשִׁים שֶׁמְתוּ שֵׁם בְּמַצְרַיִם - נִשְׁאָרוּ מֵאֲתָם וְעֶשְׂרִי. זֶהוּ שְׁכָתוּב (בראשית מא) רְדוּ שָׁמָּה.

הָאֵל חֲזִי, כְּדִ גְרַמּוּ חוֹבִין, וְהֵאֵי שְׁבֻת לָא אֲתַנְטִיר כְּדָקָא יְאוֹת, דְּכְּתִיב (ירמיה יז כב) וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתִיכֶם בְּיוֹם הַשְּׁבֻת. לָא תִטְלוּן עַלִיכוּן מְטוּלָא דְחוֹבִין, דְּהָוָה מְגִין עַלִיכוּן מִינֵיהּ, יוֹם (דף לו ע"ב) הַשְּׁבֻת.

בֵּא וּרְאָה, כְּשֶׁנְּרַמּוּ הַחֲטָאִים וְהַשְּׁבֻת הַזֶּה לֹא נִשְׁמְרָה כְּרֵאוּי, שְׁכָתוּב (ירמיה יז) וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתִיכֶם בְּיוֹם הַשְּׁבֻת. אֵל תִּטְלוּ עַלִיכֶם מִשָּׂא שֶׁל עוֹנוֹת, שְׁהִיָּה מְגִין עַלִיכֶם מֵהֶם יוֹם הַשְּׁבֻת. וְרֵא שְׁמַעוּ לְנִבְיָא, וְהַתְּעוֹרְרָה עַלִיכֶם חֲרִב נוֹקְמַת נָקָם בְּרִית. מִי הַבְּרִית? זֶה שְׁבֻת, שְׁכָתוּב (שמות לא) לְדֹרְתֶם בְּרִית עוֹלָם, וּבְרִית מִלָּה, שְׁכָתוּב (ירמיה יא) וּבִשְׂרִי קִדְשׁ יַעֲבְרוּ מִעֲלֵיךָ, וּבְרִית הַצְּדִיק שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ.

וְרֵא שְׁמַעוּ לֵיהּ לְנִבְיָא, וְאִיתְעַר עַלִיכֶן (ויקרא כו כה) חֲרִב נוֹקְמַת נָקָם בְּרִית. מֵאֵן בְּרִית, דָּא שְׁבֻת, דְּכְּתִיב (שמות לא טז) לְדֹרְתֶם בְּרִית עוֹלָם. וּבְרִית מִלָּה, דְּכְּתִיב (ירמיה יא טו) וּבִשְׂרִי קִדְשׁ יַעֲבְרוּ מִעֲלֵיךָ. וּבְרִית צְדִיק דְּזַבִּינוּ לֵיהּ.

וּבְרֵא בְּחַד דְּרַגָּא, שְׁבֻת, וּבְרִית מִלָּה, וְצְדִיק. וְרַזָּא דָּא, (עמוס ב ו) עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבַּעָה לֹא אָשִׁיבוּנוּ, וְכֻלְהוּ תְּלִי בְּמִכְרָם בְּכֶסֶף צְדִיק. וּכְדִין שָׂרוּ לְאֲשֶׁתְּעַבְדָּא שְׁבַע עַל חֲטָאתָם. וְאֲתַגְזֹר עַלִיחוּן בְּגִלוּתָא

וְהַכֵּל בְּדִרְגָּה אַחַת - שְׁבֻת וּבְרִית מִלָּה וְצְדִיק. וְזֶהוּ סוּד (עמוס ב) עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבַּעָה לֹא אָשִׁיבוּנוּ, וְכֻלָּם תּוֹלָה בְּמִכְרָם בְּכֶסֶף צְדִיק. וְאֵז התחילו להשתעבד שבע על חטאתם,